

Motion till riksdagen 2021/22:4442

av **Hans Eklind m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2021/22:134 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslaget om anställningsavtal vid ansökan om arbetstillstånd bör följas upp i ett tidigt skede och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslaget om straffsanktionerad anmälningsskyldighet bör följas upp i ett tidigt skede i syfte att säkerställa att lagstiftningen får önskad effekt och att Migrationsverkets bedömningar kan anses vara rimliga och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i utlänningslagen (2005:716) i de delar som avser 5 kap. 9 § och 5 kap. 25 §.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av arbetstillstånd vad gäller det nya uppehållstillståndet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör utreda Kristdemokraternas förslag för en arbetskraftsinvandring fri från missbruk och exploatering samt lämna författningsförslag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen har lämnat proposition 2021/22:134 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring i syfte att motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare samt att attrahera och behålla internationell kompetens och motverka s.k. kompetensutvisningar.

Arbetskraftsinvandringen har bidragit till tillväxt och gett människor möjligheten att via eget arbete etablera sig i Sverige eller arbeta här en period. Vi vill att Sverige fortsatt ska vara ett attraktivt land för kvalificerad arbetskraftsinvandring. I en global värld

är arbetskraftsinvandring nödvändig för svenska företags konkurrenskraft. Kristdemokraterna ser att arbetskraftsinvandring är viktigt för en dynamisk svensk ekonomi.

Arbetskraftsinvandringen gick från att ha varit hårt reglerad i Sverige. Fackliga krav på skydd mot lönekonkurrens i kombination med ett snävt och svårbemästrat regelverk som skapade betydande problem med företagets kompetensförsörjning. Alliansen, med stöd av Miljöpartiet, genomdrev 2008 det system som råder i dag. Systemet har gett många människor chansen att pröva lyckan i Sverige samt gett viktiga bidrag till vårt land. Systemet innebar att antalet beviljade arbetstillstånd ökade kontinuerligt tills antalet stabiliserades på ca 14 000 om året efter 2012. För att motverka missbruk inom arbetskraftsinvandringen stramades systemet upp något 2012. Trots att lagstiftningen uppenbart har varit i behov av ytterligare åtgärder för att förhindra t.ex. människoexploatering har regeringen inte agerat. Förslag har uteblivit samtidigt som antalet beviljade arbetstillstånd ökat; före pandemin översteg antalet beviljade tillstånd 20 000 om året. Detta skifte har ägt rum samtidigt som Sverige tagit emot ett stort antal tredjelandsmedborgare, varav många har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Kristdemokraterna menar att det nuvarande systemet för arbetskraftsinvandring måste reformeras. Regelverket för arbetskraftsinvandringen till Sverige behöver stramas åt och anpassas efter samhällsutvecklingen. Sverige skiljer ut sig i västvärlden genom att erbjuda relativt stora möjligheter för personer att arbetskraftsinvandra också för att utföra relativt okvalificerade arbetsuppgifter. Det är orimligt att ha vidöppna dörrar för lågkvalificerad och lågavlönad arbetskraft med en egen hög strukturell arbetslöshet i grupper som bör kunna komma i fråga för denna typ av arbeten. Arbetslösa i Sverige måste prioriteras. Det nuvarande regelverket behöver också reformeras för att komma bort ifrån brister som lett till fusk, utnyttjande av människor och kriminalitet på arbetsmarknaden, framför allt inom yrken med lägre löner.

De osunda företag som missbrukar systemet och utnyttjar arbetstagare från tredjeländer, men även EU-medborgare, skapar även ojämlika konkurrensförhållanden på svensk arbetsmarknad. Företag som inte betalar ut tillräckliga löner, som tillhandahåller sämre arbetsvillkor och som inte lever upp till arbetsmiljölagstiftning kan på sikt, om inte dessa stoppas, i vissa branscher konkurrera ut hederliga företag. För många av dessa företag är det nödvändigt att vi säkerställer att osunda företag inte kan utnyttja systemet med arbetskraftsinvandring.

Att Sverige behöver ändra på regelverket för arbetskraftsinvandring visar även de många rapporterna om att små fel från arbetsgivarens sida lett till att värdefull och högkvalificerad arbetskraft utvisats. Dessa kompetensutvisningar har tillåtits fortgå trots en bred politisk enighet om att lösa problemet.

Kristdemokraterna välkomnar därför regeringens proposition som syftar till att strama åt delar av arbetskraftsinvandringen samtidigt som kompetensutvisningar av högkvalificerad arbetskraft ska förhindras.

Regeringens förslag är dock inte tillräckliga för att komma åt problemen med arbetskraftsinvandring i dag. För att komma till rätta med både missbruk och utnyttjande samt göra arbetskraftsinvandringen samhällsekonomiskt lönsam har Kristdemokraterna presenterat och lagt en rad skarpa förslag. Det handlar bl.a. om att stoppa spårbyte, införa lönegolv och inrätta en arbetsmarknadsprövning. Våra förslag presenteras närmare under rubriken Kristdemokratiska förslag för en högkvalificerad arbetskraftsinvandring fri från missbruk och exploatering.

Regeringens förslag

Kristdemokraterna välkomnar regeringens proposition som syftar till att motverka det missbruk och fusk som förekommer inom ramen för dagens arbetskraftsinvandringssystem. Kristdemokraterna står i grunden bakom förslagen men anser att vissa delar hade kunnat konstrueras på annat sätt. Kristdemokraterna avvisar vidare förslaget om ett nytt uppehållstillstånd för att söka arbete eller undersöka förutsättningar för att starta näringsverksamhet.

Anställningsavtal vid ansökan om arbetstillstånd

Dagens system där ett löfte om arbete räcker för att söka ett arbetstillstånd utnyttjas i dag av osunda företag. Arbetskraft från tredjeländer lockas till Sverige med löften om arbetsvillkor som arbetsgivaren aldrig tänkt uppfylla. Väl på plats i Sverige vågar den anställde inte anmäla arbetsgivaren med risk för att bli utvisad från Sverige, vilket för många är otänkbart.

Det går emellertid inte att bortse från att två viktiga intressen delvis krockar. Dels handlar det om näringslivets flexibilitet och kompetensförsörjning. Fördelen med regeringens förslag är att det är lättare att kontrollera att arbetstagare verkligen arbetar med det arbetstagaren fick löfte om att arbeta med, vilket minskar risken för arbetskraftskriminalitet. Nackdelen är att det oftast tar flera månader från det att en person erbjuds ett arbete till dess att personen får börja arbeta. Företagets situation kan ha ändrats under den perioden och de måste därför ändra anställningsavtalet efter företagets nya förutsättningar. Kristdemokraternas bedömning är dock att regeringens förslag är välvägd.

Arbetsgivare kommer fortsatt att ha olika möjligheter att begränsa sina risker trots att anställningsavtal skulle krävas. Exempelvis kan de göra ett förbehåll i anställningsavtalet för att arbetstillstånd beviljas, vilket även nämns i SOU 2020:46 s. 698. Att den avtalsrättsliga möjligheten finns gör att det inte behöver bli så stora risker som näringslivet menar.

Kristdemokraterna anser emellertid att utfallet av förslaget bör utredas i ett tidigt skede med syftet att säkerställa att regeln får förväntad effekt och för att säkerställa att arbetsgivarna kan hantera förslaget på ett rimligt sätt.

Straffsanktionerad anmälningsskyldighet

Kristdemokraterna är positiva till förslaget som syftar till att arbetsgivare ska vara skyldiga att anmäla om något av de villkor som gäller för anställningen ändras till det sämre i förhållande till de uppgifter som legat till grund för beslutet om arbetstillstånd. Vi menar att förslaget kommer att motverka att arbetskraftsinvandrare utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden. Vi delar vidare regeringens bedömning att anmälningsskyldigheten enbart ska gälla de branscher som är mest utsatta för missbruk. Mot bakgrund av att anmälningsskyldigheten rörande ändringar i arbetsvillkoren är omfattande är det av största vikt att förslaget följs upp i ett tidigt skede i syfte att säkerställa att lagstiftningen får önskad effekt och att Migrationsverkets bedömningar kan anses vara rimliga.

Försörjningskrav vid anhöriginvandring kopplat till utländsk arbetskraft

Kristdemokraterna har länge krävt att ett försörjningskrav vid anhöriginvandring kopplat till utländsk arbetskraft ska införas. Det är givetvis helt orimligt att vi har ett regelverk där familjemedlemmar till personer som beviljats uppehållstillstånd för att komma till Sverige för att utföra ett arbete inte omfattas av ett försörjningskrav samtidigt som vi riktar detta krav för att anhöriga till en person som beviljats uppehållstillstånd utifrån flyktingstatus eller alternativt skyddsbehövande ska få återförenas. Det är därför välkommet att regeringen nu antligen föreslår ett försörjningskrav för anhöriginvandring kopplat till utländsk arbetskraft. Den är principiellt viktig och vi vet att till arbetskraftsinvandringen kommer en betydande mängd anhöriga som dessutom är berättigade till sociala insatser såsom exempelvis försörjningsstöd.

En utvidgning av brottet organiserande av människosmuggling

Kristdemokraterna välkomnar förslaget. Vi har sedan tidigare drivit frågan då det kan avskräcka osunda företag som överväger att utnyttja arbetskraft och straffa de som utnyttjar arbetskraft.

Upphållstillstånd för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att starta näringsverksamhet

Regeringen föreslår att tredjelandsmedborgare som har slutfört studier som motsvarar en examen på avancerad nivå med tillräckliga medel för att täcka uppehälle, sjukförsäkring och återresa att få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om högst nio månader som önskar vistas här i landet för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att starta näringsverksamhet.

Kristdemokraterna är positiva till förslagets avsikt, att skapa bättre förutsättningar för högkvalificerad arbetskraft att arbeta i Sverige, vilket är nödvändigt för att säkerställa Sveriges konkurrenskraft. Vi anser emellertid att utformningen av förslaget är olycklig då förslaget öppnar upp för missbruk och utnyttjande av arbetskraft. Vår bedömning är att riskerna med förslaget överstiger fördelarna, varför vi avvisar förslaget i sin helhet.

Vi instämmer i Företagarnas och SKR:s bedömning att det nya uppehållstillståndet kan komma att missbrukas. Regeringen tar enligt vår mening inte frågan om missbruk på tillräckligt stort allvar. ”Regeringen bedömer dock att antalet sådana utredningskrävande ärenden bör vara begränsat.” Detta trots att remissinstanserna genomgående, direkt eller indirekt, flaggar för risken med missbruk.

Migrationsverket bedömer exempelvis att det kommer att finnas ett stort intresse för att söka ett sådant uppehållstillstånd och tillägger: ”Detta eftersom det enligt förslaget varken finns något krav på att personen redan har ett anställningserbjudande i Sverige eller något sådant krav på återvändandeavsikt som finns i viseringsbestämmelserna. Till skillnad från gällande viseringsbestämmelser tas inte hänsyn till om det finns en risk för att utlänningen stannar kvar i Sverige och söker asyl i stället för att återvända till hemlandet.”

Sveriges Kommuner och Regioner anser att ”det är oklart om den som använder det nya uppehållstillståndet enbart [kommer att använda det] som ett sätt att ta sig in i landet

och sedan söker asyl”. Kristdemokraterna har vid upprepade tillfällen påpekat att vi måste hålla isär det svenska asylsystemet från arbetskraftsinvandringen. Det är också ett av skälen till att Kristdemokraterna vill slopa rätten till spårbyte.

Vidare ser Sveriges ambassader i både Teheran och New Delhi en risk för mindre seriösa ansökningar och befärrar att ambassaderna på uppdrag av Migrationsverket kan behöva granska äktheten i olika handlingar. Säkerhetspolisen vill samtidigt att de ska få en tydligare signal om att frågan om säkerhetshot ska uppmärksammas vid prövning av en ansökan om det nya uppehållstillståndet.

I propositionen medger regeringen att risken för missbruk föreligger. ”För att minska risken för att det nya uppehållstillståndet används för att komma till Sverige i andra syften än att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att starta näringsverksamhet kan det finnas anledning att ha ett något högre försörjningskrav än det som gäller för att beviljas ett uppehållstillstånd efter slutförda studier inom högre utbildning.”

Regeringen bortser dock från faktumet att varken utbildningsbevis eller storleken på försörjningskravet har betydelse för de som vill utnyttja det nya uppehållstillståndet. Vi vet sedan tidigare att förfalskningar av examensbevis är vanligt förekommande i många delar av världen. Vi måste även utgå från att släktingar, kriminella nätverk eller andra grupperingar kan säkerställa att tillräckliga medel för försörjning och återresa finns på den sökandes konto vid tillfället för Migrationsverkets kontroll.

Utöver problematiken med missbruk ser Kristdemokraterna likt Migrationsverket, TCO och Företagarna inte vinsterna eller behovet av förslaget så som det är konstruerat i en alltmer digital och uppkopplad värld. Högkvalificerad arbetskraft kommer i allt högre utsträckning att söka arbete och intervjuas på distans. Risken att det nya uppehållstillståndet kommer att användas av personer som inte ämnar arbeta i högkvalificerade arbeten är uppenbar.

Både Migrationsverket och TCO konstaterar att det ”inte heller finns något krav på att personen måste hitta ett s.k. högkvalificerat arbete när han eller hon väl befinner sig i Sverige”. Regeringen konstaterar vidare att det i dag inte finns något krav på att en utlänning ska söka en viss typ av arbete. Kristdemokraterna anser att en utredning, om förslaget blir verklighet, snarast bör undersöka hur arbetstillstånd enbart kan tilldelas tredjelandsmedborgare, som är i Sverige med det nya uppehållstillståndet, som får ett högkvalificerat arbete.

Mot bakgrund av de mycket stora riskerna för missbruk och de förhållandevis mycket små vinsterna av ett nytt uppehållstillstånd avslår Kristdemokraterna förslaget.

Kristdemokratiska förslag för en högkvalificerad arbetskraftsinvandring fri från missbruk och exploatering

Regeringen har under två mandatperioder motsatt sig att ens utreda frågor som är helt avgörande för arbetskraftsinvandringens legitimitet, detta trots att socialdemokratin i två valrörelser i rad lovat att åtgärda problemen samtidigt som det funnits en majoritet för sådana förslag i riksdagen under flera år.

Även om regeringens förslag i denna proposition går åt rätt håll saknas de viktigaste förslagen för att komma till rätta med de problem som arbetskraftsinvandring brottas

med i dag. För att komma till rätta med både missbruk och utnyttjande samt göra arbetskraftsinvandringen mer samhällsekonomiskt lönsam har Kristdemokraterna presenterat och lagt en rad skarpa förslag. Kristdemokraterna anser att regeringen snarast bör utreda nedanstående förslag och lämna nödvändiga författningsförslag i linje med vad vi föreslår.

Lönegolv

Det enklaste sättet att komma till rätta med missbruk, exploatering, undanträngning av invånare i utanförskap och kompetensutvisningarna – på samma gång – är att införa och väsentligt höja lönegolvet för arbetskraftsinvandring. Kristdemokraterna anser att ett sådant lönegolv, för att vara effektivt, ska motsvara den svenska snittlönen.

Med ett högt golv kan vi tillåta en fri arbetskraftsinvandring över lönegolvet och på så sätt skapas bättre förutsättningar för den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen samtidigt som den omöjliggör för företag att missbruka och exploatera arbetskraft då lönerna i dessa yrken inte når upp till ett sådant lönegolv.

Näringsprövning

Då ett flertal bristyrken understiger lönegolvet måste vissa undantag från lönegolvet göras. En näringsprövning ska bestämma vilka bristyrken som ska undantas, för att etablera att det handlar om faktiska bristyrken som inte inhemska arbetskraft med enkelhet kan ta. Hit hör vissa vårdyrken, såsom sjuksköterska och undersköterska, men även exempelvis ingenjörstrycken, CNC-operatörer och arborister. Näringsprövningen ska göras av relevanta myndigheter utan direkt inblandning av marknadens parter.

Slopat spårbyte

Arbetstillstånd ska sökas innan man kommer till Sverige. Den lagen sätts ur spel genom den möjlighet som i dag finns till s.k. spårbyte där en person som fått avslag på sin asylansökan i vissa fall kan ansöka om arbetstillstånd utan att lämna Sverige. Kristdemokraterna menar att denna möjlighet till spårbyte ska avskaffas.

Migrationsverket har larmat om ett missbruk av spårbyten. Enligt myndigheten har det blivit ett sätt för vissa nationaliteter att kringgå utvisningsbeslut. Migrationsverket konstaterar vidare i en skrivelse till regeringen kring sitt arbete med uppdraget om självmant återvändande, att den genomsnittliga handläggningstiden för spårbyte är ca 160 dagar. Det innebär att de som ansöker om spårbyte får en längre vistelsetid i Sverige, vilket gör återvändandet än svårare.

Det är mot denna bakgrund mycket märkligt att regeringen vill utreda hur spårbytet kan förenklas (dir. 2020:8). Kristdemokraterna har via utskottsinitiativ försökt samla en majoritet för ett tilläggsdirektiv till utredningen som avskaffar möjligheten till spårbyte. Det är ett sätt att låta ett ”nej” förbli ett ”nej” och det är ett stopp för att inge människor falska förhoppningar.

AT-UND

Kristdemokraterna anser att språk och arbete utgör nycklar in i vårt samhälle. Ett arbete ger en person ett egenvärde och självförtroende och kan påskynda integrationen. Forskningen tyder också på att ett förbud mot att arbeta under asyltiden har en kostnad längre fram i form av en sämre etablering på arbetsmarknaden. Detta talar för ett bibehållande av möjligheten till AT-UND. Samtidigt försvåras återvändararbetet av att en person som får ett nej på sin asylansökan börjat rota sig i vårt samhälle genom att arbeta, inte minst då arbetet i sig uppfattas som en signal om att vederbörande kommer att få ett positivt besked gällande sin asylansökan. Migrationsverket har i dag även att hantera ett stort antal asylärenden där chansen att få bifall är mycket liten. För att motverka att individer utan skyddsbehov söker asyl i Sverige för att arbeta under tiden de inväntar ett avslagsbeslut och för att inte väcka falska förhoppningar bland dem som troligen inte får ett bifall på sin asylansökan och därmed effektivisera återvändandearbetet bör gruppen som inte förväntas få bifall på sin asylansökan inte få möjlighet till AT-UND.

Kristdemokraterna vill därför att systemet med AT-UND ses över med utgångspunkten att möjligheten till AT-UND bibehålls, men att den begränsas till de asylsökande som förväntas få bifall på sin asylansökan.

Hans Eklind (KD)

Michael Anefur (KD)

Sofia Damm (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Hampus Hagman (KD)

Robert Halef (KD)